

'Ze heeft nooit zucht en houdt altijd conditie'

Bartje ook na 10 ton vet en eiwit nog probleemloos

Bij de meest recente Beste Boerenkoe-competitie in 2013 werd de toen 13-jarige Bartje 238 van Jan en Hermineke Vonk uit Goudriaan (ZH) genoemd om haar uiterst correcte lichaamsbouw. Bijna drie jaar later blijkt de koe nog altijd haar mannetje te staan. Haar uiergezondheid bleef uitstekend en haar tussenkalftijd liep nauwelijks op.

„Ze is alleen een beetje grijs geworden, verder is er eigenlijk niet zoveel veranderd. Ze staat droog en moet binnenkort voor de 14-de keer kalven”, vertelt Jan Vonk uit Goudriaan over zijn Bartje 238. Ze blijkt de enige droge koe tussen de melkkoeien in de wei. Dat is omdat de veehouder sinds kort samenwerkt met zijn zwager en alle droge koeien daardoor op transport gaan. Met de bijna

16-jarige tientonner wordt hij echter toch wat voorzichtig, zodat ze tijdens de transitieperiode op het thuisbedrijf mag blijven. Niet dat ze daar een voorkeursbehandeling geniet overigens, ze loopt gewoon in het koppel.

Publieksprijs

Bartje 238 werd tijdens de finale van de

Koeverkiezing in Hoornaar in 2013 genoemd vanwege haar uiterst correcte lichaamsbouw. Ze blonk verder uit in uiergezondheid en vruchtbaarheid en doet dat eigenlijk nog steeds. Door blauwtong was haar vruchtbaarheid ooit wat minder, maar de afgelopen vier jaar kalfde ze steevast in juni of juli en ook dit jaar kent met een verwachte kalfdatum begin augustus nauwelijks uitloop.

De bijna 16 jaar oude tentionner Bartje 238 (Newhouse Rocko x Cash) is volgens Jan Vonk een volstrekt probleemloze koe. Haar uier vormt nooit zucht en de koe behoudt het hele jaar door haar conditie.

Leeftijd	Dagen	Kg melk	% vet	% eiwit	LW
2.01	297	6595	5,05	3,54	101
3.01	288	7565	5,30	3,70	104
4.00	342	8871	5,48	3,76	105
5.00	355	8266	5,60	3,91	85
6.01	411	12293	5,07	3,63	94
7.05	331	12506	4,34	3,25	112
8.06	329	11518	4,57	3,41	104
9.07	319	10336	4,80	3,57	111
10.08	363	10957	5,42	3,34	108
11.09	321	6989	5,45	3,74	87
12.10	319	8434	5,23	3,50	96
13.11	286	7584	5,12	3,49	94
14.10	303	7856	4,88	3,49	91
Totaal	4264	119770	5,06	3,55	99

De voortschrijdende levensproductie van Bartje 238.

Een extreme producente is Bartje nooit geweest, al noteerde ze in haar zesde lijst 12.000 kilo melk in 305 dagen. Ze moet het vooral hebben van haar gehalten en die legden haar geen windeieren, gezien het feit dat ze de barrière van 10.000 kilo vet en eiwit al slechtte. Met haar voorkomen kreeg Bartje in 2013 de meeste stemmen van het publiek, al is eigenaar Jan Vonk de eerste om dat te weerleggen. „De publieksprijs was vooral aan mijn vrouw te danken. Ze werkte destijds nog vijf dagen in het onderwijs, twee dagen als docent bewegingsonderwijs op een scholengemeenschap in Rotterdam en drie dagen in het volwassenenonderwijs, pastorale zorg. Door de vele contacten die ze daardoor heeft, is Bartje een begrip geworden en heeft het veel stemmen opgeleverd. Nog steeds weten leerlingen over Bartje, een goede PR voor de landbouw”, lacht Jan.

Zit in de familie

Vonk omschrijft Bartje 238 als een echt probleemloze koe. Ze heeft nooit zucht in de uier en blijft altijd in conditie. „Ze liep onlangs voor het eerst in haar leven kreupel”, aldus Jans vader Jaap (75), die ook nog elke dag op het bedrijf komt. Hoewel Bartje met Newhouse Rocko (Ronald x Jimtown) een onbekende vader heeft – overigens wel uit een bekende koefamilie, Jimtown-dochter Sneeker 138 is bijvoorbeeld ook de overgrootmoeder van TIP-topper Newhouse Ubrox – zitten hoge levensproducties in de familie. Zo kwam moeder Bartje 217 tot een levenstotaal van 106.463 kilo melk met 4,13 procent vet en 3,27 procent eiwit. De moedersvader van Cash-dochter Bartje 217 is overigens eveneens een onbekende stier: Etazon Lubo (Leadman x Ned Boy).

Van Bartje 217 lopen er naast Bartje 238 nog twee dochters op het bedrijf. De oudste is de 13,5 jaar oude Palmer-dochter Bartje 253, die tot dusver 109.844 kilo melk met 4,90 procent vet en 3,50 procent eiwit produceerde. In tegenstelling tot haar oudere halfzus houdt Vonk Bartje 253 's nachts wel in een strobox. „Ze trilt altijd bij het opstaan”, verklaart hij. De andere dochter is de vitale en negen jaar oude Bartje 281 (Kian x Cash). Ze produceerde tot dusver 62.623 kilo melk met 4,92 procent vet en 3,86 procent eiwit.

Waar Jan tegenwoordig de fokkerij regelt, volgde zijn vader Jaap vroeger de veeverbetering nauwlettend. En ook de

fokkerij van Gelderse paarden staat bij vader en zoon hoog in het vaandel. „Mijn vader is een echte paardenman, hij heeft heel lang met paarden gewerkt.” Tot 1995 boerden ze in het dorp Goudriaan anderhalve kilometer verderop. Jan was in 1993 klaar met zijn opleiding in Dronten en kwam toen thuis in een situatie met een grupstal en oude gebouwen. „In 1995 is de huidige locatie gebouwd. Er was iemand die de oude locatie graag wilde kopen, wat de verplaatsing vergemakkelijkte. Op de huidige locatie was nog niets, behalve het land dat precies tussen de oude en de nieuwe locatie in ligt. We hadden het land hier dus al.”

Jans ouders gingen in eerste instantie op de nieuwe locatie wonen. Jan trouwde in 1996 met Hermineke en betrok een caravan. „Het geld was op en de liefde goed”, lacht hij. Omdat het nieuwe woonhuis ruim gebouwd was, ook met het oog op eventuele toekomstige kinderen, begon Jans moeder met een bed & breakfast. Jan zelf had destijds nog een baan buiten de boerderij. „Ik heb acht jaar lang op de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht gewerkt, een jaar als diervetarts op het melkveepraktijk De Tolakker en zeven jaar dag en nacht in de paardenkliniek. Dat was hard werken, maar als ondernemer moet je soms ook hard werken, om het wiel aan het draaien te krijgen.”

Tweede tak

Na zes jaar kocht de familie Vonk een huis in het dorp, waar Jan en Hermineke gingen wonen. Het bedrijf groeide van lieverlee. Zo werd de 2 x 2-stands open tandem omgebouwd tot een 2 x 7-stands 70 graden melkstal en werden er vijftig koeien gemolken, toen Jan en Hermineke het bedrijf in 2006 overnamen. Ze ruilden van woning en de bed & breakfast werd doorgezet, want het was financieel interessant en de ruimte was er ook, omdat er geen kinderen kwamen. Bij de overname kocht Jan er overigens direct een ton melk bij. „Maar van het einde van de quotering was toen ook al sprake en wat doe je dan? De stal zat al redelijk vol en of je nu 50, 70 of 100 koeien melkt, het is alleen maar meer van hetzelfde.”

Vonk dacht ook over een camping na, maar uiteindelijk werd besloten tot het bouwen van een accommodatie, gastenverblijf 'Betlehem', waar de familie individuen, koppels en gezinnen kan ontvangen. Er zijn vijf kamers,

De 13,5 jaar oude Bartje 253 (v. Palmer) is een halfzus van Bartje 238 en produceerde ook al 110.000 kilo melk.

twee gezins- en drie tweepersoonskamers, en er is een gemeenschappelijke ruimte. Daarnaast is er ruimte voor twee campers. Dat de tweede tak als een trein loopt, blijkt wel uit het feit dat Vonk een paar duizend overnachtingen per jaar heeft. „Mensen van diverse pluimage. Mensen die vanwege hun werk op locatie moeten zijn, mensen die op vakantie zijn of groepen, die we in het weekend ontvangen. In principe is er in het gebouw ruimte voor zo'n 15 mensen.”

Niet eenvoudig

Wie denkt dat de tweede tak een makkelijke bron van inkomsten is, heeft het mis. „Je bent er wel dertig uur in de week druk mee”, stelt Jan. Voordat hij 's ochtends naar de koeien gaat, heeft hij al een ontbijtje voor de gasten gemaakt. Daartoe staat hij elke ochtend om vier uur op en om half acht is er nog een ronde. „En soms, als de burens aan het maaien zijn, ben ik nog bedden aan het opschudden.” Het investeren in de accommodatie was ook een risico, maar het is gaan lopen en volgens Jan inmiddels inderdaad een lucratieve tweede tak. „En we hebben hierdoor heel veel contacten met mensen overal vandaan. We vinden het dan ook ontzettend leuk.”

Een gevolg van de tweede tak is dat er altijd 'aanloop' op het erf is. „Het erf is vrijelijk te betreden, maar wel op eigen risico”, aldus Jan. Melken doet hij doorgaans zelfs, al wordt er door de gasten zo nu en dan wel 'meegemolken'. „Heel handig is dat niet, want de put is door de verbouwing wel smal geworden.” De veehouder zegt dat de

De negenjarige Bartje 281 (v. Kian) is ook een halfzus van Bartje 238 en Bartje 253 en produceerde tot dusver 62.623 kilo melk met 4,92 procent vet en 3,86 procent eiwit.

In de 3+1-rijige stal uit 1995 ligt er paardenmest in de ligboxen.

De koeien worden gemolken in een 2 x 7-stands 70 graden melkstal.

gasten altijd mogen komen kijken, maar dat hij ze ook wel eens bewust niet roept, bijvoorbeeld bij een moeilijke kalving.

Medewerkers

Vonk heeft een kamerbezetting van maar liefst 90 procent over het hele jaar. „Internet is een goede aanjager van het aantal boekingen, maar aan de andere kant ook heel gevaarlijk. Ze kunnen je er ook afbranden. Daarom moet het altijd tiptop zijn. Als er een haar in de douche ligt, word je op internet afgemaakt en dan ben je klaar. Het gastenverblijf krijgt soms ook echt voorrang, of er wordt een medewerker bij geregeld.“

Jan en Hermineke hebben het echtpaar Jacques en Arja Huisman als vaste medewerkers, Jacques voor 12 uur op de boerderij en Arja evenveel uren in het gastenverblijf. „Ze vervangen ons ook als we op vakantie zijn en verwerken dan ook de e-mails van onze accommodatie. Het is makkelijk als er iemand is die je kan vervangen en bovendien is Jacques heel technisch. Dus de machines staan er ook picobello bij; zelf ben ik een echte koeienman.“

Ineens extensief

Van oudsher beschikte het bedrijf van de familie Vonk over 26 hectare grond. Het aantal koeien groeide wel, maar het aantal hectares niet en daarom werd er doorgaans maïsland bijgehuurd of maïs aangekocht. Omdat gras slechts een deel van het rantsoen uitmaakte, besloot Vonk in 2010 gemengd

te gaan voeren. In 2013 kreeg hij echter het bericht dat Herminekes broer Piet de Groot uit Giessenburg wilde stoppen met zijn melkveebedrijf. „Hij boerde een paar kilometer verderop en dus vroegen wij ons af of we niet wat voor elkaar zouden kunnen betekenen“, aldus Jan Vonk. Het resulteerde in een samenwerking, in die zin dat het jongvee vanaf vijf maanden en het droogvee sinds vorig jaar bij De Groot worden gehuisvest en Vonk de 20 hectare extra beschikbare grond gebruikt. „We boeren dus ineens een stuk extensiever. We hebben 90 koeien in onze 3+1-rijige stal, alleen de melkgevende dieren en het jongvee tot vijf maanden loopt hier nog.“ Jan rijdt elke week heen en weer met vee, waarbij de droge koeien vóór het kalven terugkomen naar het bedrijf van Vonk. „De afstand van 9 kilometer tussen de bedrijven is voor de samenwerking ideaal. Het is aan de ene kant goed te overbruggen en aan de andere kant ver genoeg bij elkaar vandaan om het vol te houden, want we zijn te verschillend voor een intensievere samenwerking.“

Alleen nog gras

De eerste, tweede en derde snede in Giessenburg worden gehakseld of in balen geslagen en naar Goudriaan gehaald, terwijl de latere sneden uit Goudriaan juist naar Giessenburg gaan. „Het is meer rijden en het kost ook wat, maar je brengt het gras wel daar waar je het wilt hebben“, vindt Jan. De machines worden ook over en weer gebruikt, maar de mannen wilden op de beide bedrijven

één en dezelfde dierenarts en één en dezelfde voerleverancier hebben. „Dus hebben we nu onze dierenarts en zijn voerleverancier. Dit omwille van de verantwoordelijkheden en gelijkheid in adviezen.“

Vonk verkocht de mengwagen weer, omdat hij ineens over veel meer grond beschikte en het een uitdaging vond om van de eigen grond te melken. „Bovendien waren de voerkosten altijd te hoog toen we nog gemengd voerden, ondanks dat we de bijproducten altijd in de voorloop kochten.“ De koeien krijgen sinds vorig jaar daarom alleen nog gras met de blokkenwagen en brok. „Piet wilde geen maïs en ook geen paarden“, vertelt Jan, die op de thuislocatie tevens een tiental paarden huisvest en weidt. Vonk nam acht koeien over van zijn zwager, waaronder een Fleckvieh-kruisling en voor een symbolisch bedrag een koe met een levensproductie van 89.000 kilo melk. „Helaas strandde ze bij 97.000 kilo melk.“ De koeien passen zich volgens Jan prima aan de soberdere bedrijfsvoering in Goudriaan aan. „Piet voerde altijd hard, maar hier zitten zijn koeien gewoon op ons bedrijfsniveau.“

Vaarzen aangekocht

Omdat Vonk ineens ruimte had qua stal en land en altijd weinig jongvee aanhield, kocht hij eerder dit jaar elf vaarzen aan. „De keuze was de stal ineens vol te zetten of er langzaam heen te groeien. We hebben voor het eerste gekozen, we konden het betalen“, verklaart de veehouder. „De nieuwkomers doen het ook

Bedrijfsgegevens

Jan (44) en Hermineke (44) Vonk runnen melkveebedrijf 'De Verwondering'. „We verwonderden ons erover dat we met onze bedrijfsverplaatsing in 1995 in Goudriaan konden blijven. We zijn gelovige mensen en dat het allemaal gelukt is, was een bevestiging, vandaar de naam“, aldus Jan Vonk. Naast het melkveebedrijf runt Vonk ook het gastenverblijf 'Betlehem', waar 15 gasten tegelijk kunnen verblijven.

Jans ouders Jaap (75) en Gerrie (69) wonen inmiddels in het dorp, maar Jaap werkt nog vijftig uur in de week op de boerderij, waar ook paarden worden gehouden. De 83 melkkoeien realiseren een rollend jaargemiddelde van

8.680 kilo melk met 4,27 procent vet en 3,56 procent eiwit. Vonk streeft naar 20 procent vervanging en slaagde daar het afgelopen jaar al ruimschoots in met 13 procent vervanging. De doelstelling is om in het komende jaar te groeien naar honderd melk- en kalkkoeien. Vonk bedrijft de fokkerij met behulp van het aAa-systeem, waarbij hij hoofdzakelijk gebruik maakt van betrouwbaar geteste fokstieren.

Na eerder gemengd te hebben gevoerd, krijgen de koeien sinds vorig jaar een volledig op gras gebaseerd rantsoen. Dit omdat Vonk zijn bedrijf ineens kon extensiveren, door een samenwerking aan te gaan met

Aan de bestaande stal uit 1995 (rechts) werd in 2006 een stuk aangebouwd (midden).

Gastenverblijf Betlehem biedt ruimte aan 15 mensen en heeft gedurende het hele jaar een kamerbezetting van 90 procent. Sinds 2013 werkt Vonk met zonnepanelen en een warmtesysteem (op Betlehem), waardoor het bedrijf zelfvoorzienend is wat betreft stroom.

prima. Ze kunnen goed meekomen, maar het blijven toch vaarzen van een ander”, beschrijft hij zijn gevoel. Ook qua fokkerijfilosofie passen ze goed op het bedrijf. „Al zitten er ook twee dochters van G-Force bij. Ze geven goed, maar ze zijn te smal en zullen daarom vermoedelijk niet oud worden.”

„De dieren moeten voldoende breedte hebben, met ruimte voor het hart en de longen en ook ruimte voor de uier”, vindt Vonk. De koeien op het bedrijf worden geanalyseerd volgens het aAa-systeem, een systeem waar hij zich sterk voor maakt, getuige het feit dat hij secretaris is van het bestuur van de Triple-A-vereniging. Vonk maakt gebruik van het Veecom-paringsadvies dat achter de koe wordt gemaakt en heeft een duidelijke visie op de snelle fokkerij van tegenwoordig. „Genetisch zal het prima voor elkaar zijn, maar de koeien worden belemmerd door het lijf waarin ze zitten. Ze moeten het ook aankunnen”, meent de veehouder.

Rentmeesterschap

„Ik vind het de verantwoording van iedereen die een paring maakt, dat een koe ook wat betreft de bouw kan presteren waar ze genetisch toe wordt gedreven. Voor mij is dat goed rentmeesterschap. Een smalle koe die heel veel melk wil produceren, mist ruimte voor hart en longen en krijgt dus zucht. Ook kan de uier bij het ouder worden en een hogere melkgift maar één kant op: naar beneden. Wat doe je zo'n koe dan aan? Dat

moeten we ons veel meer afvragen en dus veel beter kijken.”

Vonk gebruikt geen genomistieren. „Ja, pas over een paar jaar, als ze ook derdekalfs dochters aan de melk hebben. Als ik naar het weerbericht luister en de kans op regen is 40 procent en die op zon 60 procent, dan wacht ik toch ook nog even voordat ik ga maaieren”, trekt hij de parallel. De stieren die Vonk gebruikt, zijn Big Winner, Kian, Delta Stilist, Eight, Chalcllyffe Ransom, Norwin, Ramses, Torrer, Jerudo, Active, Prince en jonge stieren van Farmers Wish als Pirlo en Mr. White. „Farmers Wish levert inderdaad ook jonge stieren, maar de kans op een goede boerenkoe is wel groot”, meent Vonk. De veehouder gebruikt dus ook nog gerust sperma van oude stieren waar hij goede koeien van heeft, als hij er nog aan kan komen. „En van bokstieren, stieren waar ze andere stieren op laten springen, zoals Curtis en Arnold, die moet je hebben, die zijn ijzersterk.” Goede koeien melkt hij naar eigen zeggen bijvoorbeeld van Niveau, Shogun en Bertil. „Ik fok koeien, geen vaarzen. Vaarzen vormen het laatste stukje van de opfok. Alle vaarzen blijven in principe dan ook op het bedrijf. Vorig jaar had ik een vaars die te vroeg kalfde en daardoor op haar top maar 15 liter gaf. Nu heeft ze weer gekalfd en geeft ze 40 liter.”

Nafok

Over de vraag of hij wilde meewerken aan een bedrijfsreportage moest Jan Vonk eerst

even nadenken. „Ik woon hier midden tussen alle grote fokkers als Vink, De Bruin, Van Dijk en Bons”, klonk het bescheiden. Maar wie zich tussen het koppel van Vonk begeeft, ziet dat hij zich absoluut niet voor zijn koeien hoeft te schamen. Integendeel, het is een uitstekende veestapel zonder onderdeind. Vonk fokte al negen honderdtonners en twee tientonners, naast Bartje 238 ook Pinkpop-dochter Tida 21. Zoals Vonk vaak teruggrijpt naar oudere stieren, maakt hij ook jaar in jaar uit dezelfde combinaties als ze hem goed bevallen. Zo molk hij er ooit vijf dochters van V Eaton uit Bartje 238, waarvan één tweeling (de negen andere kalvingen leidden steevast tot een stierkalf). Drie lopen er nog. Uit de oudste Eaton, Bartje 293, melkt Vonk twee Niveaus en uit de oudste Niveau een Active, Bartje 320. En Bartje 293 is opnieuw drachtig van Niveau. Van de tweede Eaton lopen er dochters van Mr. White bij het jongvee en ze is nu drachtig van Prince. En van de jongste Eaton zijn er nog geen nakomelingen. „Vanwege haar gedrag is ze nu drachtig van een Belgische Blauwe”, aldus de veehouder. Bij het jongvee lopen er verder nog indirecte nakomelingen van Bartje 238 van Disclosure, Fez, Mr. White en Shogun. De oude tientonner Bartje 238 is nu drachtig van Cracker W. Vonk wil zelf eigenlijk geen stier aanhouden, maar bespeurt ook nog geen interesse bij de KI's. Mogelijk dat de samenwerking met zijn zwager hier in geval van een stierkalf soelaas biedt. Zodat Bartjes goede genen alsnog in bredere zin kunnen worden benut. „Al is een vaarskalf ook zeer welkom.” ■

zijn zwager Piet de Groot uit Giessenburg, die met zijn melkveebedrijf stopte en nu het jong- en droogvee van Vonk huisvest. Vonks grondareaal groeide daardoor ineens met 20 hectare.

In het weideseizoen gaan de koeien overdag naar buiten. 's Nachts krijgen ze balen op stal gevoerd, omdat de voersnelheid bij een rijkul te laag is. Om het ureumgetal en de mestdikte onder controle te houden, krijgen de koeien kuil van meer dan 70 procent droge stof verstrekt. Daarnaast krijgen ze twee soorten krachtvoer via krachtvoerautomaten. Via de lactatiecurve bouwt Vonk de krachtvoergift automatisch geleidelijk op en af.

